

Zbigniew Karolczak

Poznań - Stare Miasto, ul. Kramarska
17/18. Stanowisko 10

Informator Archeologiczny : badania 9, 259-261

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

POZNAN - STARE MIASTO
ul. Kramarska 17/18
Stanowisko 10

Muzeum Archeologiczne
w Poznaniu

Badania prowadził mgr Zbigniew Karolczak.
Drugi sezon badań. Ślady osadnictwa z okresu halsztackiego /kultura łużycka/, osada z okresu późnolateńskiego i wpływów rzymskich /kultura przeworska/, osadnictwo przedlokacyjne /XII/XIII - 1 połowa XIII wieku/, miasto lewobrzeżne - kwartał północno-zachodni, parcela budowlana /średniowiecze, czasy nowożytne/.

Celem badań było poznanie procesu osadniczego i przemian zachodzących w rozplanowaniu działki /parceli/ oraz typu jej zabudowy.

Badania skoncentrowano na wykopie budowlanym tzw. "Trafostacji" o powierzchni 300 m².

W wyniku przeprowadzonych badań, uwzględniających rezultaty ubiegłoroczne, ustalono, że:

1/ sporadyczne ślady osadnictwa - ułamki naczyń glinianych sięgają okresu halsztackiego /kultura łużycka/,

2/ ślady osady z okresu późnolateńskiego i wpływów rzymskich /kultura przeworska/, reprezentowane są przez dwa obiekty, prawdopodobnie o charakterze mieszkalnym /w tym jeden z paleniskiem/ oraz przez materiał ceramiczny,

3/ ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego - ułamki naczyń glinianych - pojawiają się u schyłku XI wieku i w XI/XII wieku. Nie można określić, czy było to osadnictwo przelotne, czy trwałe,

4/ od połowy XII wieku osadnictwo przybiera formę trwałą. Drewniane budownictwo mieszkalne naziemne - półziemiankowe i niewątpliwie produkcyjne. Odsłonięto pięć obiektów, w tym trzy półziemianki z paleniskami, ślady działalności warsztatu kowalskiego, względnie bliżej nieokreślonej produkcji hutniczej,

5/ po reograniczeniu przestrzennej i prawnej miasta w 1253 r. teren ten zostaje włączony w jego obręb i zajęty pod drewnianą zabudowę mieszkalno-gospodarczą, zniszczoną podczas pożaru miasta w 1447 r. Odsłonięto częściowo dwa obiekty mieszkalne, drewniane domy, w tym jeden z zachowaną podłogą, trzy piece gospodarcze, jeden z kompletem kilku naczyń w środku,

6/ po połowie XV wieku następuje ponowne wytyczenie parceli /działki budowlanej/, której powierzchnię zajmuje murowana kamienica miesz-

czańska, kilkakrotnie przebudowywana w XVI-XVIII wieku, aż do kolejnego pożaru miasta w 1803 r., po którym zostaje rozebrana; w części tylnej, gospodarczej parceli odsłonięto fragmenty zabudowy drewnianej z dwoma paleniskami pieców gospodarczych i fragmentami podłóg drewnianych,

7/ w pierwszej połowie XIX wieku na tym terenie wzniesiono budynek mieszkalny o zmienionym planie układu działki /parceli/ i formie architektonicznej.

Z urządzeń komunalnych na uwagę zasługują dwa poziomy bruku ulicznego głównej arterii komunikacyjnej oraz dwa poziomy bruku bocznych przejść i połączeń komunikacyjnych. Pierwszy poziom bruku ulicznego, odsłonięto w pasie długości 11 m.b., na głębokości 1,65 - 1,85 m poniżej obecnego poziomu użytkowania. Niewiele różni się od stanu obecnych dróg średniej kategorii technicznej. W przekroju poprzecznym uchwyciono ściek biegnący zapewne po obu stronach jezdni, wzdłuż chodników, szerokości około 1,2 m, wywyższonych 0,3 m w stosunku do jezdni. Ulicę wybrukowano kamieniem, stosując niewymiarowy materiał miejscowy.

Poziom drogi odsłonięty w pasie długości 2,4 m, na głębokości 2,6 - 2,7/8 m poniżej obecnego poziomu użytkowania, reprezentuje drogę o najniższej kategorii technicznej - gruntową, wyrównaną i zagęszczoną miejscami przez użytkowników niewymiarowym materiałem kamiennym, rozrzuconym i wypełniającym większe wyboje i zakłębienia terenu, o spoiwie w postaci błota naniesionego przez ruch.

O ile pierwszy, górny poziom bruku datować należy na 2 połowę wieku XV, to poziom drugi pochodzi najprawdopodobniej z okresu lokacji miasta, tj. po roku 1253. Dwa pozostałe poziomy bruków, pierwszy - odsłonięty w pasie długości 10 m oraz drugi - odsłonięty w pasie długości 6 m.b., zalegający na głębokości 2,4 - 2,6 m poniżej obecnego poziomu, reprezentują poziomy użytkowania terenu w XVIII-XIX w.

Na głębokości 2,6 - 3,0 m poniżej obecnego poziomu użytkowego pod podłogą domu spalonego w 1447 roku, znaleziono dzban gliniany ze skarbem srebrnych monet. Skarb ten obecnie jest największym w Europie środkowej. Zawierał on zbiór monet XIV-wiecznych: czeskich groszy praskich Wacława II, Jana Luksemburskiego, Karola I /IV/, Wacława IV, groszy miśnieńskich Fryderyka II, groszy węgierskich Karola Roberta i Ludwika I Wielkiego oraz polskich kwartników Kazimierza Wielkiego w ilości ponad 5000 sztuk. Skarb został zapewne ukryty w okresie wojny domowej /1382-1384/ między stronnictwem "małopolskim" Grzymalitów a Nałęczami, reprezentującymi interesy Ziemowita Mazowieckiego. Niewykluczone, że było to w roku 1383, kiedy to Swidwa, kszetelan nakielski, wkroczył zbrojnie do miasta, opanowując je z wyjątkiem zamku.

Prace dostarczyły oprócz materiału ceramicznego, różnorodne wyroby z metali m.in. groty strzał, ostrogę posrebrzaną z kółkiem gwiaździstym; z rogu i kości m.in. kości do gry, fragmenty grzebieni; ze skóry m.in.

obuwie; z drewna, fragmenty wiader oraz inne surowce.

Badania przyczyniły się w znacznym stopniu do wyjaśnienia procesu scalania się w całość osad przedlokacyjnych uplasowanych w tym rejonie. Po zwolnieniu ustalono zmiany zachodzące w rozplanowaniu działki /parceli/ oraz typ jej zabudowy. Wykazały istnienie na tym terenie regularnej zabudowy po połowie XIII wieku, początkowo drewnianej, później murowanej.

Badania zostały zakończone.

POZNAN - STARE MIASTO
ul. Wroniecka 11/12
Stanowisko 9

Muzeum Archeologiczne
w Poznaniu

Badania prowadził dr Włodzimierz Błaszczuk przy współudziale mgr Zbigniewa Karolczaka. Drugi sezon badań. Fosa staromiejska: późne średniowiecze, renesans, barok, czasy współczesne /1 połowa XV w. do XIX/XX w./.

Badania były kontynuacją ubiegłorocznych prac nad poznaniem urządzeń obronnych, towarzyszących systemowi fortyfikacyjnemu południowo-zachodniej części miasta. Prace koncentrowały się na odcinku fosy staromiejskiej, w dwóch wykopach, usytuowanych prostopadle do zewnętrznej linii muru obronnego z lat 1431-33, wykop 1 - o powierzchni 62,5 m², wykop 2 - o powierzchni 30 m².

Wykop 1

W wyniku eksploracji wyróżniono 13 warstw zalegających do głębokości 6,4 m poniżej obecnego poziomu użytkowania. Stwierdzono zaleganie calca na głębokości 6,2 - 6,4 m poniżej poziomu obecnego: dwóch warstw namuliskowych fosy z okresu jej użytkowania w XV i XVI wieku, warstwy budowlanej związanej z konserwacją murów w okresie panowania Jana Kazimierza. W latach 1659-1660 - dwóch warstw namuliskowych fosy z okresu 1660-1707 warstwy budowlanej, związanej z pracami fortyfikacyjnymi inżynierów szwedzkich, w 1707 - dwie warstwy namuliskowe fosy z okresu użytkowania w latach 1707-1756, 2,2 - 2,7 m poniżej poziomu obecnego, warstwy budowlanej, związanej z pracami fortyfikacyjnymi Augusta III w 1756 r. oraz prac Komisji Dobrego Porządku z lat 1779-1781, czterech warstw zasypujących i niwelujących obniżenie fosy w okresie po roku 1793, tj. po przejęciu miasta przez władze pruskie i decyzjach niwelacji wałów i wyburzeń średniowiecznych urządzeń ob-